

Numer 13, Maj 2005

Kochani !!!

Przedwakacyjnie witamy wszystkich bardzo gorąco i serdecznie!!!

*Może zacznę od tego, iż **po raz kolejny** mieliśmy okazję publicznie powiedzieć o naszym programie, który nadal w sposób niezwykły, **dzięki Wam wszystkim** jest prowadzony i nadal jest **najlepszy na świecie**. A stało się tak za sprawą **I Międzynarodowej Konferencji** zorganizowanej przez Fundację WOSÓP oraz zespół pracowników Katedry i Kliniki Otolaryngologii Akademii Medycznej w Warszawie, Wydział Elektroniki i Techniki Informatycznych Politechniki Warszawskiej, Instytut "Pomnik Centrum Zdrowia Dziecka", Akademię Pedagogiki Specjalnej i Stowarzyszenie Wspierania Laryngologii na Banacha. Na naszej Konferencji kilkaset osób mogło przedstawić swoje działania w ramach programu, a także i przede wszystkim mówić o wszystkich problemach. Przyjechali do nas goście ze świata – niezłomny propagator naszych działań w świecie, **prof. Karl White z USA, prof. P. Govaerts z Belgii oraz prof. S. Hatzopoulos z Włoch.***

W pięknej auli Politechniki Warszawskiej, która, niestety, nie do końca fantastycznie ma rozplanowane nagłośnienie, z lekkim echem w tle, miałem okazję wszystkich przywitać, podziękować i zagrzać do dalszej pracy.

Moi Drodzy! *Blisko 900 tys. dzieci już zostało przebadanych. To ciągle niemal 100% wszystkich urodzonych dzieci. Powszechnym już jest, że takie badania są prowadzone i że zorganizowane są bardzo sprawnie przez instytucję pozarządową jaką jest nasza Fundacja. To jest ogromny sukces, kiedy matki same dopominają się tych badań i przeszły nad tym do porządku dziennego. A przypominam, że cały czas wykonywane one są dobrowolnie i tylko i wyłącznie od Waszego zaangażowania zależy sukces ich prowadzenia.*

Na ukończeniu jest nowa baza danych, która kosztowała dużo pieniędzy i wysiłku, ale jest niezbędna, aby móc wprowadzić następne kilkaset tysięcy, a może i kilka milionów danych. Także już w większym gronie ekspertów możemy oceniać wyniki wszystkich badań, co jest niezwykle ważne przy planowaniu dalszego leczenia dzieci z wadą słuchu. To dalsze leczenie jest ciągle jeszcze największym problemem, bo to już w mniejszym stopniu zależy od naszego wsparcia. Ośrodki audiologiczne, poradnie, można powiedzieć, że nagle otrzymały zwielokrotnioną ilość pacjentów. Nadal są to poradnie, które zatrudniają tę samą ilość osób, pracują w tych samych pomieszczeniach. Niektórzy dają sobie z tym bardzo dobrze radę, niektóre ośrodki niestety, totalnie się blokują, a zaległości jeszcze bardziej zamykają ich na radykalne działania. Tutaj już decyzje muszą podejmować samorządy lokalne, a być może musi nastąpić totalny dopływ środków z budżetu.

My razem z Wami pokazaliśmy, że można taki program zorganizować bez nadmiernie rozdmuchanej ekipy ludzkiej i wpompowanych w to pieniędzy. Mogliśmy spokojnie zaplanować, że także i w tym roku Fundacja pokrywać będzie koszty programu samych badań i zaplanować na ten cel wydatki. Jest to około 3 mln złotych i sami widzicie, że na tle potężnych wydatków na różne cele, nie są to pieniądze ogromne, nierealne, z pogranicza fantazji. I dalej wytrwale postaramy się ponownie rozliczyć program podczas Finału, a w ciągu roku nadal wytrwale będziemy na międzynarodowych spotkaniach mówić o jego wielkości i wspianym przebiegu.

Z radością mogliśmy podczas seminarium wręczyć najlepszym ośrodkom nasze certyfikaty doskonałości, co nie było proste, ponieważ kilkaset ośrodków prowadzi ten program dobrze, ale solidnie podciągnęliśmy poprzeczkę do góry, aby naprawdę najlepsi, którzy często o ciut, ciut wyprzedzili innych, dostali te certyfikaty. Były uściski, gratulacje, wspólne foty. A my dla tych wszystkich ośrodków będziemy mieli nagrody w postaci sprzętu medycznego z fabryki FAMED w Żywcu, z tej samej, od której kupiliśmy doskonały sprzęt medyczny na pomoc dla Sri Lanki.

Oto lista ośrodków, które otrzymały certyfikaty doskonałości:

I poziom referencyjny:

1. *Wojewódzki Szpital Zespolony w Toruniu
Oddział Noworodków i Intensywnej Terapii Neonatologicznej*
2. *Wojewódzki Szpital Matki i Dziecka w Kaliszu
Oddział Patologii i Intensywnej Terapii Noworodków*
3. *Powiatowy Szpital Specjalistyczny w Stalowej Woli
Oddział Noworodków i Wcześnieńców*
4. *Samodzielny Publiczny ZOZ w Krotoszynie
Oddział Noworodków*
5. *Samodzielny Publiczny ZOZ w Bełżycach
Oddział Noworodkowy*
6. *Samodzielny Publiczny ZOZ w Łosicach
Oddział Położniczo-Noworodkowy*

II i III poziom referencyjny

1. *Górnśląskie Centrum Zdrowia Matki i Dziecka w Katowicach
Oddział Otolaryngologiczny*
2. *Wojewódzka Przychodnia Matki i Dziecka w Częstochowie
Oddział Otolaryngologii*
3. *Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Radomiu
Oddział Otolaryngologiczny*
4. *Ośrodek PZG w Gorzowie Wielkopolskim.*
5. *Szpital Rejonowy w Legnicy
Oddział Otolaryngologiczny*

Ośrodki rehabilitacyjne:

1. *Poradnia PZG w Szczecinie*
2. *Specjalistyczna Poradnia Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu PZG w Warszawie*
3. *Specjalistyczny Ośrodek Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu w Olsztynie*
4. *N ZOZ Rehabilitacyjno-Readaptacyjny „ACUSTICUS” w Łodzi*

Mamy nadzieję, że przed wakacjami jeszcze do Was się odezwiemy, śledźcie nasze, fundacyjne poczynania na stronach internetowych i przy okazji – bardzo prosimy o sygnał, czy nie potrzebujecie Państwo naszych nowych plakatów, a już za chwilę otrzymacie nasze tegoroczne, od czerwca do czerwca, przesiewowe kalendarze.

Serdecznie dziękuję wszystkim, tułę do serca, w dalszym ciągu życzę wytrwałości, pogody ducha i sukcesów! Choć w sumie jesteście już i tak bardzo dobrzy...

W środku, w numerze znajdziecie wypowiedzi na temat konferencji oraz opracowania dotyczące omawianych przeze mnie wcześniej problemów. Pochylcie się nad tym, bo być może sami znajdziecie patent, jak je rozwiązać.

Pozdrawiam!

Sie me Jurek Orniade

Koleżanki i Koledzy !!!

W dniach 22-23 kwietnia 2005 odbyła się w Warszawie I Międzynarodowa Konferencja „Wczesne Wykrywanie i Rehabilitacja Zaburzeń Słuchu u Dzieci”. Obserwując Wasze zaangażowanie w realizację Programu liczyliśmy na zainteresowanie udziałem w tym wydarzeniu i nie zawiedliśmy się. Miło zaskoczył mnie fakt, że nawet w sobotnie, późne popołudnie sale, w których odbywały się warsztaty szkoleniowe były pełne. Mam nadzieję, że urozmaicony program konferencji spełnił Wasze oczekiwania.

W swoim piątkowym, porannym wystąpieniu podsumowałam aktualny stan realizacji Programu. Po raz pierwszy równie dużo czasu poświęciłam na jego silne, jak i słabe strony.

Z przyjemnością przedstawiłam statystyki, które pokazują, że personel oddziałów noworodkowych uczynił ogromne postępy w procesie uczenia się – zarówno w zakresie wyników badań przesiewowych (znakomity spadek odsetka wyników fałszywie dodatnich), jak i w zakresie kwalifikacji noworodków do grup ryzyka uszkodzenia słuchu (obecnie znacznie mniej noworodków kwalifikowanych jest do grup ryzyka niż na początku Programu – np. coraz rzadziej do ośrodka audiologicznego odsyła się noworodka, którego dziadek zaczął korzystać z aparatu słuchowego w wieku 70 lat). Niemal wszystkie dzieci w naszym kraju przechodzą badanie przesiewowe. W tym roku będziemy świętować badanie milionowego noworodka! Nie wszystko na I poziomie referencyjnym działa jednak idealnie. Pokazałam przykłady ośrodków, które nie wprowadzają danych, ośrodki, które nieprawidłowo wpisują liczbę księgi głównej dziecka i ośrodki, które nie wpisują czynników ryzyka uszkodzenia słuchu.

Przedstawiłam problemy, które pojawiają się na II poziomie referencyjnym:

Ogromne zróżnicowanie w ilości niemowląt objętych opieką poszczególnych ośrodków, które mogłoby wskazywać na to, że niektóre ośrodki audiologiczne/laryngologiczne nie są zainteresowane realizacją Programu,

Wydłużenie czasu diagnostyki poza ramy wyznaczone Programem w wielu ośrodkach,

„Zatrzymywanie” niemowląt z uszkodzeniem słuchu w niektórych ośrodkach II poziomu referencyjnego (niemowlęta nie są odsyłane do ośrodków III poziomu),

Błędy we wprowadzaniu danych do bazy.

Pokazałam, jakie problemy zauważamy na III poziomie referencyjnym – opóźnione aparatowanie niemowląt, niezadowalająca współpraca z ośrodkami rehabilitacji. Przedstawiłam problemy związane z rehabilitacją maluchów wychwyconych w Programie (zbyt mała liczba specjalistów rehabilitujących słabo słyszące niemowlęta, zbyt rzadkie wizyty w gabinecie logopedycznym).

Wiele ośrodków mogło być zadowolonych z powodu bardzo dobrych wyników swojej pracy. Te, które nie przestrzegają zasad Programu lub w niezadowalającym stopniu wywiązują się ze swoich obowiązków mają czas na przemyślenie, co mogą zmienić, czy poprawić w swoim działaniu.

Na koniec przedstawiłam plany Fundacji Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Rady Programowej i Koordynatora Medycznego Programu w roku 2005:

Wprowadzenie zmodyfikowanej bazy danych

Wprowadzenie systemu ankietowania rodziców

Weryfikację listy ośrodków II i III poziomu referencyjnego.

W innym wystąpieniu omówiłam szczegółowo wprowadzone niedawno zasady wymiany informacji pomiędzy ośrodkami. Kiedy wprowadzaliśmy system pisemnej wymiany informacji, obawialiśmy się, że wielu z realizatorów programu zaprotestuje z powodu dodatkowego obciążenia pracą. W czasie konferencji zabrało głos kilku przedstawicieli ośrodków różnych poziomów referencyjnych Programu.

Wszyscy byli zdania, że wymiana informacji jest bardzo pożyteczna – pozwala lepiej śledzić losy dziecka w Programie i daje możliwość uzyskania zwrotnej informacji o losach dziecka, której do tej pory brakowało.

Frekwencja na prowadzonych przez mnie popołudniowych, sobotnich warsztatach szkoleniowych nt. aparatury niemowląt przeszła oczekiwania organizatorów. Przepraszamy wszystkich, dla których zabrakło miejsc siedzących i materiałów szkoleniowych. Przypominam, że możecie je otrzymać wysyłając zgłoszenie na adres km.sluch@wosp.org.pl.

Obserwując Wasz aktywny udział w całej konferencji jestem ogromnie podbudowana. Odzwierciedla on Wasze głębokie zaangażowanie w ideę Programu, który razem realizujemy. Zapewne nigdy nie będziemy mogli powiedzieć, że wszystko już zostało zrobione. Zawsze będzie coś, co możemy w naszych działaniach poprawić, by polepszyć sytuację słabo słyszących maluchów.

Życzę wszystkim, by nigdy nie zabrakło nam tego zapału nigdy.

Gorąco wszystkich pozdrawiam

Marzanna Radziszewska-Konopka

Sprawozdanie z warsztatów rehabilitacyjnych

dr n. hum. Anna Prożych

Jako pierwsza wystąpiła **mgr Agnieszka Kwitowska**, która wspólnie z **mgr Danutą Olczykowską** przygotowała wystąpienie pt.: „Wychowanie słuchowe dziecka w okresie niemowlęcym i wczesnodziecięcym realizowane w warunkach domowych i w Ośrodku”. Obydwie Panie reprezentowały NZOZ Specjalistyczny Ośrodek Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu „LOGO-MED” s. c. z Opolą. Został zaprezentowany materiał filmowy przedstawiający program wychowania słuchowego z dziećmi w różnym wieku i ze zróżnicowanym stopniem uszkodzenia słuchu. Ćwiczenia słuchowe dotyczyły zarówno różnicowania bodźców akustycznych jak i identyfikacji, były one dostosowane do wieku i możliwości psychofizycznych dzieci. Prelegentką omówiła poszczególne przypadki informując o dotychczasowym przebiegu terapii.

Drugie wystąpienie pt. „Przebieg rehabilitacji małych dzieci z uszkodzonym narządem słuchu” przedstawiła **mgr Katarzyna Bienkowska** ze szpitala z Krosna. Prelegentką przedstawiła poszczególne etapy wychowania słuchowego szczegółowo i metodycznie omawiając je oraz podając konkretne przykłady ćwiczeń do poszczególnych etapów. Zwróciła także uwagę na elementy, które mają ogromny wpływ na uzyskiwane rezultaty w rehabilitacji jest to m.in: systematyczność terapii, cierpliwość, empatia, dobra uwaga i kontakt zarówno z dzieckiem jak i z rodzicami.

Trzecie wystąpienie **mgr Agnieszki Woźniak** z Akademii Pedagogiki Specjalnej i Akademii Medycznej w Warszawie dotyczyło „Procesu kwalifikacji dzieci do operacji wszczepienia implantu ślimakowego oraz oceny rozwoju percepcji słuchowej.” Autorką przedstawiła procedury medyczne oraz kryteria logopedyczne, które powinny być brane pod uwagę w momencie kwalifikowania dziecka do wszczepienia implantu ślimakowego. Zaprezentowała także materiał przedstawiający liczby dzieci i dorosłych implantowanych w Polsce oraz ich wyniki w testach sprawdzających postęp w rehabilitacji.

Czwarte wystąpienie **dr Anny Prożych** dotyczyło „Możliwości i znaczenia rozpoczęcia wczesnej terapii logopedycznej u dzieci z wadą słuchu do 1 roku życia”. Autorką zwróciła uwagę na znaczenie podejmowania wczesnej terapii logopedycznej u dzieci z wadą słuchu od urodzenia. Dzięki dokładnej obserwacji, np.: napięcia mięśniowego, odruchów, warunków anatomicznych narządów artykulacyjnych u małych dzieci, można wcześnie zauważyć pewne nieprawidłowości, które poprzez zastosowanie wczesnej terapii logopedycznej, np. masażami (wg dr E. Stecko, Castillo-Moralesa) można zlikwidować bądź zminimalizować.

Sprawozdanie z I Międzynarodowej Konferencji na temat:

"Wczesne Wykrywanie i Rehabilitacja Zaburzeń Słuchu u Dzieci"

Irena Krzeska - Malinowska, Kazimierz. Niemczyk

W dniach 22 - 23 04 2005 odbyła się I Międzynarodowa Konferencja na temat: "Wczesne Wykrywanie i Rehabilitacja Zaburzeń Słuchu u Dzieci". Obrady miały miejsce w Gmachu Głównym Politechniki Warszawskiej. Organizatorami byli: Fundacja Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy na czele z Jurkiem Owsiakiem, zespół pracowników Katedry i Kliniki Otolaryngologii Akademii Medycznej w Warszawie, Wydział Elektroniki i Techniki Informatycznych Politechniki Warszawskiej, Instytut "Pomnik Centrum Zdrowia Dziecka", Akademia Pedagogiki Specjalnej i Stowarzyszenie Wspierania Laryngologii na Banacha.

Konferencja odbywała się pod patronatem Ministra Zdrowia Rzeczypospolitej Polskiej dr Marka Balickiego. Stanowiła forum do wymiany doświadczeń między wybitnymi naukowcami z ośrodków krajowych i zagranicznych, zajmującymi się różnymi problemami osób z zaburzeniami słuchu i współistniejącymi patologiami. Dyskutowane były zarówno problemy medyczne, jak i techniczne, organizacyjne i dotyczące przepływu informacji między ośrodkami zajmującymi się opieką głównie nad dziećmi z tego typu problemami. Efekty naszej pracy mieliśmy okazję porównać z doświadczeniami naukowców prowadzących tego typu działania na terenie USA, Włoch i Belgii. Uczestnikom zaprezentowano również praktyczne aspekty pracy z dziećmi z upośledzeniem słuchu w czasie warsztatów naukowych audiologicznych, rehabilitacyjnych i inżyniersko-technicznych. W konferencji uczestniczyło ponad 400 specjalistów z terenu całej Polski.

Obrady otworzył Prof. K. Niemczyk witając dostojnych gości, wykładowców z kraju i zagranicy, uczestników Konferencji. Następnie głos zabrał Jurek Owsiak podkreślając w swoim wystąpieniu, że program badań słuchu u noworodków jest "dużym działaniem za małe pieniądze" bowiem pieniądze zbierane są od nas wszystkich, świadomych konieczności i wagi problemu. Obecnie badaniem objętych jest niemal 100% noworodków, a baza danych obejmuje już 1 mln przypadków. Podziękował wszystkim, którzy czynnie biorą udział w programie.

List od Ministra Zdrowia z życzeniami owocnych obrad odczytał dyr. Przemysław Kłanon. W liście tym Minister Zdrowia podkreślił, że świadom wagi problemu przeznaczył środki z puli Ministerstwa Zdrowia na zakup ponad 200 implantów ślimakowych.

Następnie głos zabrał Rektor Politechniki Warszawskiej Prof. Andrzej Jakubiak. Przypomniał zebranym, że celem działania Politechniki Warszawskiej jest wspieranie i kreowanie niezwykłych działań. Ta konferencja jest właśnie takim przedsięwzięciem, bowiem stanowi połączenie medycyny, techniki i działalności społecznej. Podziękował wszystkim organizatorom za duży wkład pracy i życzył uczestnikom satysfakcjonujących obrad.

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich reprezentowała dr Grażyna Piwowar. Przypomniała ona zebranym, że na początku 2002 r powstał program obejmujący całościowe, wielospecjalistyczne podejście do dzieci z upośledzeniem umysłowym, niedowidzących, z upośledzeniem słuchu, zaburzeniami w narządach ruchu. Wymaga on kompleksowego podejścia do problemu za strony różnych resortów: zdrowia, pracy, edukacji, polityki socjalnej. W imieniu jednostki, którą reprezentuje zaoferowała pomoc w koordynacji tych działań.

Następnym mówcą był prof. Karl White, Dyrektor Narodowego Programu Badań Przesiewowych Słuchu u Noworodków w USA. Podkreślił, że nie jest to jego pierwsza wizyta w Polsce i że z radością i ogromną satysfakcją obserwuje rozwój tego programu w Polsce. Czuję się członkiem tej ogromnej grupy osób pracujących nad wspaniałym, inspirującym programem, powiedział. List do organizatorów i uczestników obrad przesłał również Jego Magnificencja Rektor Elekty Akademii Medycznej w Warszawie prof. dr n. med. Leszek Pączek.

Po części oficjalnej rozpoczęła się część naukowa. W czasie VI sesji naukowych przedstawiono 24 referaty z różnych ośrodków z terenu Polski oraz z USA, Belgii i Włoch.

Aktualny stan realizacji Programu Powszechnych Przesiewowych Badań Słuchu u Noworodków w Polsce przedstawiła dr M. Radziszewska-Konopka. Przypomniała zebranym, że program został wdrożony jesienią 2002 r. dzięki Fundacji Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, ona też finansuje koszty realizacji Programu. Bierze w nim udział 449 oddziałów noworodkowych, a 57 ośrodków laryngologicznych i audiologicznych prowadzi diagnostykę audiologiczną oraz rehabilitację w systemie 3-poziomowych ośrodków referencyjnych. Do chwili obecnej przebadano ok. 1 mln. noworodków.

Ogromne zainteresowanie zebranych wywołał referat Prof. Bogdana Szczepankowskiego na temat problemów osób niedosłyszących w Polsce, a szczególnie tej grupy, która posługuje się językiem migowym. Fenomen tej grupy polega na tym, że przy pomocy gestów są oni w stanie wyrazić ogromną gamę myśli i uczuć. Przypomniał, że społeczność niedosłyszących w Polsce liczy ok. 5 mln osób. W kuluarach krążyła opinia Prof. Govaerts, o tym, że w przyszłości problem ten będzie ewoluował w kierunku stowarzyszenia się osób z aparatami słuchowymi czy implantami ślimakowymi, a którzy posługują się komunikacją słowną.

Prof. Karl White z USA przedstawił historyczne spojrzenie na 15-letni rozwój Programu Badań Przesiewowych Słuchu w USA. W czasie wyświetlanych krótkich filmów uzmysłowił nam, jak bardzo zmieniły się metody badań diagnostycznych i rehabilitacji w ciągu 15 lat i jak wielkie znaczenie ma jak najwcześniejsze wykrycie i stosowna rehabilitacja dziecka, bo tylko takie postępowanie daje szansę na prawidłowy rozwój intelektualny i rozwój mowy. Podkreślił to jeszcze raz prof. P. Govaerts z Belgii mówiąc: dzieci głuche mogą osiągnąć niemal takie same rezultaty w rozwoju intelektualnym, jak dzieci zdrowe pod warunkiem, że udzieli im się właściwej pomocy we właściwym czasie. A właściwy czas to znaczy: do 1-go miesiąca życia badanie screeningowe, do 3-go miesiąca diagnostyką, między 3-6 miesiącem aparat słuchowy i rehabilitacja, między 9-12 miesiącem

życia - ocena użyteczności aparatu słuchowego i decyzja co do dalszego postępowania z dzieckiem.

Modele badań przesiewowych słuchu stosowane poza USA przedstawił prof. S. Hatzopoulos z Włoch. Podkreślił on znaczenie właściwego typu aparatury stosowanej w badaniach diagnostycznych i stanu technicznego tego sprzętu. Przedstawił najnowsze typy aparatury wprowadzonej do badań przesiewowych.

W czasie obrad poruszano także problemy genetyczne związane z niedosłuchem u dzieci, problem uszkodzenia słuchu we wrodzonym zakażeniu wirusem cytomegalii, a także temat wcześniactwa jako ryzyko uszkodzenia słuchu. Interesujące dane przedstawił Prof. Szczepański referując funkcjonowanie programu w województwie Podlaskim. Do połowy grudnia 2004 roku przebadano tam 24.987 noworodków, wyniki dodatnie stwierdzono w 1351 przypadkach (5,41%). Zestawienie danych ze stycznia 2003 roku i listopada 2004 roku, potwierdziło istnienie krzywej uczenia się w programie, gdyż częstość wyników dodatnich obniżyła się 10-krotnie.

Polski program implantów ślimakowych przedstawił prof. W. Szyfter Konsultant Krajowy ds Otolaryngologii, przypominając, że rozpoczęty on został w 1992 r. w Warszawskiej Klinice Otolaryngologii i już około 1000 osób w Polsce posiada wszczep ślimakowy. Prof. K. Niemczyk przedstawił własne doświadczenia dotyczące wszczepów ślimakowych u najmłodszych dzieci. Pacjenci operowani w wieku poniżej 2 lat stanowią obecnie około 10% wszystkich operowanych. Najmłodszym pacjentem w Polsce jest dziecko implantowane w Warszawskiej Klinice w wieku 12 miesięcy. W czasie wyemitowanego filmu przedstawiono znakomite efekty tego rehabilitacji słuchu i mowy u najmłodszego pacjenta, którego rozwój mowy i intelektualny nie odbiega od rówieśników.

Swoimi doświadczeniami, ale i problemami w prowadzeniu badań przesiewowych u noworodków podzielili się przedstawiciele ośrodków z terenu woj. Podlaskiego i Zachodniopomorskiego, z Częstochowy, Bydgoszczy, Olsztyna i Szczecina.

Program Konferencji obejmował również część praktyczną tzw. warsztaty w ramach których przedstawiono problem aparatowania osób z głębokim upośledzeniem słuchu, kryteria kwalifikacji pacjentów do implantów ślimakowych oraz ustawianie implantów, ocenę badań audiometrycznych i cieszący się ogromnym zainteresowaniem zebranych problem dobierania aparatów słuchowych niemowlętom.

Po zakończeniu obrad plenarnych Jurek Owsiak – Prezes Fundacji WOŚP wręczył wyróżniającym się ośrodkom Certyfikaty doskonałości w realizacji Programu PPPBSuN. Prezes jeszcze raz podziękował wszystkim zebrany za udział w konferencji i przede wszystkim za zaangażowanie w realizację programu, który nie ma odpowiedników w innych krajach, często znacznie zamożniejszych. Jest to nasze polskie osiągnięcie, o którym możemy i powinniśmy mówić zarówno na forum ogólnopolskim jak i za granicą.

Obrady podsumował prof. K. Niemczyk dziękując zebrany za aktywny udział w Konferencji i zapraszając na następną, która odbędzie się w przyszłym roku w dniach 31.03.2005 – 1.04.2005. w Warszawie.